

UNIwersYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU
Wydział Farmaceutyczny
Collegium Medicum w Bydgoszczy

Prof. dr hab. Michał Piotr Marszałł

KATEDRA CHEMII LEKÓW
ul. Dr Jurasza 2, 85-089 Bydgoszcz,
tel. +48 52 585 35 32, fax. +48 52 585 35 29
e- mail: mmars@cm.umk.pl

Bydgoszcz, dn. 16.06.2023 r.

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Natalii Treder

„Wpływ cieczy jonowych na efektywność metod chromatograficznych stosowanych do oznaczania leków cytostatycznych”

wykonanej pod kierunkiem promotora dr hab. Aliny Plenis,

na Wydziale Farmaceutycznym

Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Ciecze jonowe ze względu na specyficzne właściwości fizyczne i chemiczne są od wielu lat w centrum zainteresowania w różnych obszarach chemii. O ile cały czas toczą się na ich temat dyskusje dotyczące spełnienia postulatów „zielonej chemii”, faktem jest ich coraz większe zastosowanie jako alternatywa dla lotnych rozpuszczalników organicznych szczególnie w technologii chemicznej związków organicznych. Ostatnie dwie dekady to również podjęcie prób zastosowania cieczy jonowych w technikach separacyjnych, w tym głównie chromatografii i elektroforezie jak również w procedurach przygotowania próbek do analizy. W tym obszarze także podejmuje się kroki mające na celu modyfikację technik analitycznych odpowiadające znacznej redukcji zużycia elewentów – rozpuszczalników. Powyższa tematyka wpisuje się w badania zrealizowane przez panią mgr Natalię Treder w Katedrze i Zakładzie Chemii Leków a obecnie w Katedrze i Zakładzie Chemii Analitycznej, Wydziału Farmaceutycznego Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego w ramach rozprawy doktorskiej, której promotorem jest Pani dr hab. Alina Plenis.

Rozprawa doktorska stanowi cykl 4 publikacji (w tym jedna przeglądowa) o łącznym współczynniku IF wynoszącym 22, w których doktorantka jest główną autorką. Cykl publikacji został poprzedzony opisem liczącym 55 stron, który zawiera m. in. dorobek naukowy mgr Natalii Treder, wykaz skrótów, wstęp i cel pracy oraz omówienie załączonych publikacji.

Cykl otwiera praca przeglądowa w czasopiśmie (*Molecules*, 2020), która podsumowuje doniesienia naukowe dotyczące zastosowania cieczy jonowych w różnych technikach separacyjnych, w tym również w przygotowaniu próbek do analizy. Doktorantka słusznie zwróciła uwagę na fakt dużego zróżnicowania cieczy jonowych, stąd istotne znaczenie miało wprowadzenie ich klasyfikacji z uwagi na właściwości chemiczne, fizyczne i biologiczne oraz strukturę. Obszerny przegląd literatury pod tym kątem pozwolił nakreślić kierunek dalszych badań.

W kolejnej publikacji (*Journal of Chromatography A*, 2021), doktorantka rozpoczęła badania nad doбором odpowiednich warunków procesu chromatograficznego analizowanych cytostatyków. W tym celu porównała wpływ dodatku różnych cieczy jonowych jako dodatków do fazy ruchomej na różne parametry: czas retencji, kształt piku, sprawność kolumny i in. Ciekawą częścią publikacji jest zbadanie i propozycja wyjaśnienia mechanizmów separacyjnych pomiędzy powierzchnią oktadecylokrzemionkowej fazy stacjonarnej w obecności cieczy jonowych o zróżnicowanym kationie i anionie. W literaturze naukowej od ponad dwóch dekad trwa dyskusja na temat wpływu i wyjaśnienia mechanizmu działania ww. cieczy na m.in. separację chromatograficzną i elektroforetyczną, różnicując jednocześnie wpływ kationu i anionu. Doktorantka w oryginalny sposób interpretuje specyficzne oddziaływania zgodnie z założeniami szeregu Hofmeistera co w przyszłości może ułatwić predykcję procesu chromatograficznego wybranych leków. Analizując ww. publikację nasuwają się pytania:

- doktorantka wytypowała 17 różnych cieczy jonowych do badań, które były dostępne komercyjnie. Czy ww. ciecze charakteryzowały się względnie wysoką czystością?

- modyfikacja fazy ruchomej polegała na dodaniu wybranej cieczy jonowej do wodnego składnika fazy (str 25). Czy w związku z tym, dodatek cieczy zawierających kation 1-octylo-3-metyloimidazoliowy nie stanowił problemu pod kątem rozpuszczalności?

- ponowna analiza chromatograficzna HPLC („nastryk”), szczególnie kiedy porównuje się różne dodatki do fazy ruchomej o nie do końca poznanym mechanizmie, powinna być poprzedzona odpowiednim czasem kondycjonowanie kolumny chromatograficznej. Czy

doktorantka zauważyła konieczność dłuższego kondycjonowania kolumny i czy widoczny był spadek sprawności kolumny po dłuższym stosowaniu ww. modyfikatorów fazy ruchomej?

Otrzymane wyniki doktorantka wykorzystała do dalszych etapów badań, które zostały opisane w czasopiśmie *Microchemical Journal* (2022). Doktorantka przeprowadziła badania porównawcze obserwując znacznie większą retencję antybiotyków antracyklinowych w przypadku użycia kolumny z wypełnieniem fenyłowym oraz pentafluorofenyłowym. Biorąc pod uwagę powyższe słusznie zauważyła, że badane fazy stacjonarne stanowią cenną alternatywę w przypadku problemów separacyjnych na fazach alkilowych. Wiąże się to niestety z koniecznością użycia fazy ruchomej o większej sile elucji - rozpuszczalnika organicznego. Przeprowadzone badania z użyciem różnych cieczy jonowych wykazały ich silny wpływ na zmianę retencji analizowanych związków. Ciekawe wnioski dotyczą zaproponowania klasyfikacji anionów i kationów cieczy jonowych pod kątem zmian w retencji analizowanych związków. Doktorantka słusznie na koniec wnioskuje, że zastosowanie układu chromatograficznego opartego na rzadziej stosowanej fazie fenyłowej (lub pochodnej) oraz dodatkiem cieczy jonowej może rozszerzyć jej potencjał aplikacyjny.

W czwartej publikacji (*Analytical Chemistry*, 2022) opisuje wykorzystanie cieczy jonowych w magnetycznej ekstrakcji do fazy stałej (MSPE). Poprzez wybranie odpowiedniej metody otrzymania rdzeni magnetycznych następnie powlekania i ich funkcjonalizacji, doktorantka uzyskała układ pozwalający na osiągnięcie o wysokiej wydajności ekstrakcji epirubicyny z osocza. Podobnie jak w poprzednich publikacjach udowodniła wpływ cieczy jonowych powlekających rdzenie na wydajność procesu ekstrakcji. Do krytycznych parametrów wpływających na jego efektywność zalicza się: długość łańcucha alkilowego na kationach oraz ilość podstawników w jego strukturze. Po lekturze publikacji nr 4 nasuwają się pytania:

- ponieważ rdzenie magnetyczne pokrywane były cieczami jonowymi na zasadzie adsorpcji- czy w związku z tym można ocenić trwałość takich połączeń/układu? Proces desorpcji/elucji epirubicyny zachodził pod wpływem acetonitrylu – czy traktowanie rozpuszczalnikiem organicznym pozwala na wielokrotne użycie tego samego układu do ponownej ekstrakcji?

Reasumując wnioski, doktorantce w opublikowanych pracach udało się potwierdzić duży potencjał cieczy jonowych jako modyfikatorów usprawniających proces chromatograficzny oraz ekstrakcyjny wybranej grupy leków cytostatycznych. Zapoznając się z

lekturą dysertacji z całą stanowczością stwierdzam, iż doktorantka umiejętnie wykorzystała zaoferowany jej potencjał naukowy oraz infrastrukturę naukową jednostki. W swojej pracy oprócz metod chromatograficznych, korzystała z analiz wykorzystujących m.in. termograwimetrię, dyfrakcję rentgenowską czy też transmisyjną mikroskopię elektronową a z uzyskanych wyników poprawnie wyciągała wnioski co zostało potwierdzone ich publikacją w międzynarodowych czasopismach naukowych. Moją uwagę zwraca brak załączonych oświadczeń wkładu współautorów publikacji przedstawionych jako cykl w rozprawie. Jednak nie stanowi to problemu w całościowej ocenie i wkładzie doktorantki w powstanie rozprawy doktorskiej, gdyż opis udziału współautorów w powstaniu poszczególnych publikacji został w nich opisany zgodnie z wymogiem ww. czasopism. Natomiast jej pierwsze autorstwo we wszystkich czterech publikacjach włączonych do cyklu świadczy o jej wiodącej roli w ich powstaniu.

W mojej ocenie praca doktorska mgr Natalii Treder spełnia wymagania stawiane przez obowiązujące przepisy i tym samym wnoszę o jej dopuszczenie do dalszych etapów przewodu doktorskiego celem uzyskania stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki farmaceutyczne. Z uwagi na wysoki poziom rozprawy doktorskiej potwierdzony publikacją jej wyników w czterech czasopismach o łącznym współczynniku IF= 22 wnoszę o jej wyróżnienie.

Kierownik
Katedry Chemii Leków

prof. dr hab. Michał Marszał